

Fragment traduït: Una bona part del capítol “Situació d'Espanya en arribar la República”

Llibre: No fou possible la pau

Autor: José Maria Gil Robles

Traductor: Lluís Mauri Sellés

Motius de la traducció:

Il·lustrar com, des de posicions nacionals i conservadores, es poden reconèixer les causes que un excés de la medicina de la conservació porti a un trencament social difícil o gairebé impossible de soldar.

La tasca amb la que s'enfrontava la República era ingent, si havia de respondre, encara que només fos en una mínima part, a les promeses fetes durant la campanya electoral i a les indubtables necessitats i exigències de profunda transformació de la societat espanyola.

Resultaria inadequat intentar de fer aquí un esbós històric de les causes que van motivar les difícils circumstàncies en que es trobava la nostra societat l'any 1931. Malgrat això, però, sembla obligat apuntar algunes idees que poden fer més comprensible la interpretació dels fets que, en aquest llibre, s'han d'explicar.

Si fos possible resumir en unes quantes línies un problema tan complex, caldria afirmar, ja de sortida, que la gran tragèdia d'Espanya deriva de la solució revolucionària donada, en el primer terç del segle XX, a problemes que venien incubant-se des de moltes centúries enrere i que, d'altres pobles més afortunats, van aconseguir de superar o, si més no, van encarrilar degudament abans de la irrupció de les masses treballadores en la vida pública.

Va ser, en efecte, Espanya la nació que es va avançar a la resta del món en l'establiment de les institucions democràtiques, fins i tot abans d'iniciar-se a Anglaterra, al 1212¹. Però al no forjar-se la democràcia espanyola, i molt menys la castellana, en lluita amb una forta aristocràcia feudal, no va encertar en l'elevació progressiva d'una burgesia estabilitzadora, assentada, al seu torn, en el seu creixent desenvolupament econòmic. **L'economia de l'or, basada en l'enlluernadora aportació dels nostres dominis d'Amèrica, va acabar per empobrir-nos²**, com era d'esperar, al anul·lar tot estimul d'enriquiment per un intens desenvolupament de l'artesania, preparatori del modern capitalisme.

La formidable empenta industrial del segle XIX no va trobar a Espanya una burgesia suficientment armada per a la creació i el desenvolupament de les noves formes de riquesa, ni per a fer sorgir al seu redós un proletariat que, tard o d'hora, hauria d'adquirir una aguda consciència de classe. I així, en els moments de gestació de la nostra societat contemporània, no es va poder iniciar, amb la fermesa amb la que es va produir en d'altres països, aquella tensió entre capital i treball que, mitjançant formules provisionals, hauria d'arribar a les característiques solucions conciliadores dels conflictes de producció al món actual.

Amb excepcions tan estranyes com honroses, el nostre capitalisme va adoptar una actitud ràpidament hermètica, accentuada potser per la violència que va prendre l'element obrer, sacsejat en moltes de les seves actuacions per l'element anàrquic que és fàcil percebre en les profunditats del temperament espanyol. En aquest sentit, la Setmana Tràgica de Barcelona, al 1909, i la vaga general de 1917 constitueixen dos episodis alligadoros, la profunda significació social i política dels quals

1 Nota del traductor: L'autor es refereix al model

http://ca.wikipedia.org/wiki/La_pau_i_treva_de_D%C3%A9u#Les_assemblees_de_Pau_i_Treva de les Assemblees de Pau i Treva, origen de les http://ca.wikipedia.org/wiki/Corts_Catalanes Corts Catalanes, reconegudes com al model per excel·lència dels parlaments actuals.

2 Subratllat del traductor

no s'ha estudiat convenientment encara.

Després del període de pau material que va significar la dictadura del general Primo de Rivera, arriba als límits de la seva màxima tensió aquest problema decisiu de les relacions entre capital i treball a través d'estrats socials cada cop més distanciats.

La situació del camp oferia, dins d'aquest panorama general, característiques molt especials, que reclamaven solucions ràpides i directes. Un règim d'arrendaments indefensable tant des del punt de vista sociològic com des de l'estrictament humà; la "fam de terres" de multitud de llauradors; la usura que entrava a sac en la pobre economia dels camperols; l'absentisme de molts grans propietaris; les infrahumanes condicions de vida d'un enorme sector de la població espanyola, en lluita contra la misèria de la terra i els rigors de la natura.. Tot plegat creava un paorós problema, que ni preocupava als governs, perquè no es traduïa en espectaculars conflictes d'ordre públic, ni interessava al capitalisme industrial, per no haver percebut encara que el progressiu desenvolupament del nivell de vida de la població del camp és condició indispensable per al seu propi desenvolupament.

En l'ordre polític, s'evidenciava, igualment, el retard de la nostra evolució. El moviment democràtic del segle XIX no havia donat els fruits desitjats a Espanya. El liberalisme, triomfant al final de la nostra primera guerra civil, va ser implantat per la decisió d'alguns generals ben posicionats, recolzats en una minoria de pensadors i d'homes d'acció amb molt escàs arrelament en la gran massa silenciosa del país.

La Restauració va posar en pràctica la fórmula transaccional que s'havia assajat abans, i amb èxit, a Europa. En base a un sufragi restringit i del joc de dos partits alternant-se en el poder, es va intentar tancar el pas a les explosions ideològiques, a la vegada que es procurava que la mateixa societat anés perfilant de forma més clara, les classes socials que començaven a prendre consciència de la seva pròpia significació. El procés no va arribar a completar-se perquè es va prolongar massa la fórmula artificial de l'alternança, que hauria d'haver donat pas a un joc de forces més en harmonia amb la realitat social i les necessitats del moment.

El fracàs de Maura, en el seu generós intent d'assajar una democràcia autèntica, va fer replegar cap a posicions d'escepticisme als grups minoritaris destacats sobre la massa amorfa i indiferent del país. Una massa constituïda gairebé per complert per la classe mitjana espanyola. A més, era ja llavors massa tard per a què la Monarquia aconseguís regenerar les forces desgastades de la Restauració o incorporar a la vida nacional a d'altres forces de molt més autèntiques i poderoses, cosa que hagués estat més desitjable.

L'expedient heroic de la dictadura del general Primo de Rivera, que va respondre, sense cap mena de dubte, a un anhel gairebé unànim de la massa neutra espanyola i que va prestar al país indiscutibles serveis, tampoc va poder crear un joc d'autèntiques forces polítiques, reemplaçades per l'experiment altament perillós, de convertir l'Exèrcit en element governant. A la caiguda del dictador, el 28 de gener de 1930, el problema era plantejat en els seus termes més aguts. Van quedar cara a cara la massa obrera, disposada a la conquesta del poder, i les classes burgeses, parapetades en unes institucions polítiques ja caducades, però que els asseguraven, de moment, el gaudi dels seus privilegis.

A Catalunya i a les províncies basques el sa sentiment regionalista havia anat cedint pas a un nacionalisme agressiu, cada cop més intransigent i virulent. L'acció repressiva de Primo de Rivera, qui ni tan sols es va plantejar quin era l'origen del mal, només va servir per exacerbar els sentiments ferits, que en el curt espai que va passar entre la Dictadura i la República van derivar cap als camins d'un mal dissimulat separatisme.